

Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego

21/02/2018, dodał: **Magda Polańska**

Co dwa tygodnie znika bezpowrotnie jeden język, a jednocześnie ogromna część związanego z nim bogactwa intelektualnego i kulturalnego - alarmują językoznawcy. Obchodzony 21 lutego pod patronatem UNESCO Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego ma zwrócić uwagę świata na ten problem.

Połowa spośród ponad 6,5 tys. języków, którymi mówi się na świecie, jest zagrożona wyginięciem. Czarny scenariusz przewiduje, że do końca XXI wieku przetrwa zaledwie jedna dziesiąta z obecnie używanych języków; optymiści szacują, że pod koniec obecnego stulecia będzie w użyciu jeszcze połowa z nich. Z najnowszych statystyk wynika, że co dwa tygodnie znika bezpowrotnie jeden język, a jednocześnie ogromna część związanego z nim bogactwa intelektualnego i kulturalnego. Prognozy te pochodzą z raportu UNESCO, które w 1999 r. ustanowiło Międzynarodowy Dzień Języka Ojczystego dla podkreślenia bogactwa różnorodności językowej świata, a także w celu zwrócenia uwagi na liczbę języków zagrożonych i ginących.

Obecnie na świecie używa się 6-7 tys. języków, jednak dokładne ustalenie tej liczby utrudnia brak zgody wśród językoznawców co do klasyfikacji niektórych dialektów jako odrębnych języków. Najpopularniejsze języki ojczyste to: mandaryński (1170 mln użytkowników), angielski (1135 mln), hiszpański (450 mln), hindi (400 mln) i arabski (350 mln) (wg publikacji "Języki świata" UNESCO z 2008 r.).

Uwzględniając trudności z rozróżnianiem odrębnych języków i dialektów, językoznawcy szacują, że w historii ludzkości istniało ok. 13 tys. języków. Z upływem wieków niektóre z nich zanikały i ginęły, specjalistów niepokoi jednak tempo, jakie ten proces przybrał w ostatnich latach. Obecnie główną przyczyną wymierania języków jest wypieranie jednych przez inne, w miarę jak użytkownicy języków mniejszościowych zaczynają się posługiwać językami dominującymi, kojarzonymi z prestiżem lub bogactwem.

Do najbardziej zagrożonych należą języki Aborygenów oraz języki afrykańskie, a także dialekty indiańskie i niektóre języki plemion z Indii, m.in. z Andamanów. 80 proc. mieszkańców Ziemi

posługuje się 83 językami. Przetrwanie 3500 najrzadszych zależy zaledwie od 0,2 procent ludzkości. Najbardziej zagrożone są te używane wyłącznie w mowie, bo umierają wraz z ostatnimi ludźmi, którzy nimi władają. Znane są jednak przypadki, gdy dało się odwrócić los ginącego języka. W Walii edukacja dwujęzyczna doprowadziła do tego, że wiele dzieci mówi po walijsku lepiej niż ich rodzice.

Najbardziej udaną próbą przywrócenia życia językowi jest przypadek hebrajszczyzny. Oryginalny język Starego Testamentu nie był używany na co dzień od setek lat poza liturgią żydowską. Poczynając od XIX w., hebrajski zaczął być używany w Palestynie wśród członków ruchu kierowanego przez Eliezera Ben-Jehudę (1858-1922), którego syn był pierwszym użytkownikiem języka nowohebrajskiego. Po założeniu państwa Izrael w 1948 r. hebrajskiego uczono w izraelskich szkołach, a imigranci przechodzili na hebrajski, co niestety odbyło się kosztem innych języków tradycyjnie związanych z kulturą żydowską, jak jidysz lub romański ladino. Podjęto wysiłki dla ocalenia dialektów prowansalskich i gaskońskich we Francji, a nawet przywrócenia do życia wymarłych języków np. z wyspy Man (Morze Irlandzkie).

Środki masowego przekazu bywają obwiniane o szerzenie języków większości kosztem języków lokalnych, ale zarzuty wobec współczesnych mediów nie zawsze są słuszne. Internet już teraz służy propagowaniu zagrożonych języków - np. galicyjskiego, prowansalskiego, gaskońskiego, a nawet aborygeńskich języków Australii.

UNESCO opracowało "Atlas języków zagrożonych", gdzie można znaleźć dane na temat 3 tys. języków. Z obszarem Polski związanych jest osiem z nich: kaszubski, białoruski, jidysz, rusiński, romski, poleski, wiliamowicki (pochodzący od wschodnioniemieckiego, którym mówi obecnie około 70 starszych mieszkańców miasteczka Wiliamowice koło Bielska Białej), a także słowiński, który od lat 60. XX wieku uważany jest za wymarły. Polszczyzna jest jednym z 25 największych języków na świecie, posługuje się nią ponad 40 mln ludzi w Polsce i poza jej granicami.

Na datę obchodów Dnia Języka Ojczystego wybrany został 21 lutego, upamiętniający wydarzenia 1952 r., kiedy to w Dhace doszło do demonstracji, a następnie zamordowania pięciu studentów, domagających się uznania ich języka ojczystego - bengalskiego - za jeden z dwóch urzędowych języków ówczesnego państwa Pakistan.

W tym roku z okazji Międzynarodowego Dnia Języka ojczystego UNESCO zamierza promować edukację wielojęzyczną. W swoich dokumentach i programach odnoszących się do edukacji wielojęzycznej, UNESCO podkreśla wagę edukacji w lokalnych językach na wczesnych etapach nauczania (przedszkolnym i wczesnoszkolnym), ponieważ pozwala to zbudować silny fundament dla późniejszych, wyższych etapów nauki, częstokroć w innym już języku, którym może być na przykład literacki język ojczysty.

Obchody Dnia na świecie można śledzić wpisując w przeglądarkę internetową #MotherLanguageDay.

